

Ἡ καθ' ἑβδομάδα καὶ ἡμέραν λατρεία

α) Πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς ἑβδομάδος.

Μεγάλες μορφές ἁγίων προσώπων, ἀλλὰ καὶ συμβάντα μὲ σπουδαῖο σωτηριολογικὸ χαρακτήρα, προβάλλει καὶ τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία, καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους, μὲ κινητὲς καὶ ἀκίνητες ἐορτές.

Τὸ ἴδιο κάνει καὶ γιὰ τὴν κάθε ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους.

Κυριακή. Εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὑμνολογία ἀναφέρεται στὸ κορυφαῖο γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ.

Δευτέρα. Τιμοῦμε τοὺς Ἀγγέλους καὶ Ἀρχαγγέλους καὶ ὅλες τὶς ἀσώματες ἐπουράνιες θεῖες Δυνάμεις.

Τρίτη. Ἀποδίδουμε τιμὴ στὸν μεγαλύτερο ἄνθρωπο ποὺ γεννήθηκε ποτέ, τὸν Ἅγιο Ἐνδοξο Προφῆτη καὶ Βαπτιστὴ τοῦ Κυρίου μας, Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο.

Τετάρτη. Τιμοῦμε τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθε-
νον Μαρίαν.

Ἐπίσης μνημονεύουμε καὶ τὸ γεγονὸς τῆς καταδίκης τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸ συνέδριο τῶν ἀρχιερέων, κατόπιν τῆς συμφωνίας τοῦ Ἰούδα νὰ τὸν προδώσῃ καὶ νὰ τὸν παραδώσῃ σ' αὐτοῦς. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τὴν Τετάρτη νηστεύουμε. Τρώμε ἀλάδωτες τροφές.

Πέμπτη. Ἡμέρα ἀφιερωμένη στὴν μνήμη τῶν Ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανεφύμων Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἁγίου πατρὸς καὶ ἱεράρχου Νικολάου.

Παρασκευή. Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ θάνατος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἔρχονται στὴν μνήμη μας. Αὐστηρὴ νηστεία.

Σάββατο. Τιμοῦμε τοὺς Ἁγίους Μάρτυρας καὶ προσευχόμαστε στὶς ἀκολουθίες γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων ἀδελφῶν μας, καὶ μὲ τὴν τέλεση τρισάγιων καὶ ἱερῶν μνημοσύνων.

β). Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου ἢ ἡμερονυκτίου.

Τὸ γνωστὸ μας 24ωρο εἶναι ἡ μικρότερη ὑποδιαίρεση ποὺ γίνεται στὸν λατρευτικὸ χρόνο. Τὸ ἡμερονύκτιο γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀρχίζει μὲ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ ἀγιάζεται μὲ δύο εἰδῶν ἀκολουθίες· τὶς τακτικὰ καὶ τὶς ἑκτακτες.

Σκοπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς τῶν πιστῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν εἶναι ἡ ἔνωσή τους μὲ τὸν Χριστό. Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸ ὑπάρχει ἓνας καὶ μοναδικὸς τρόπος. Ἡ ἀληθινὴ μετάνοια καὶ ἡ συστηματικὴ καὶ ἐπαναλαμβανόμενη συμμετοχὴ τοῦ πιστοῦ στὸ ἱερὸ Μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως, καὶ στὴν συνέχεια τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τὸ κατ' ἐξοχὴν Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας γίνεται κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία. Ὅσες ἀκολουθίες προετοιμάζουν τοὺς πιστοὺς γιὰ τὸ κέντρο τῆς λατρείας, δηλαδὴ τὴν Θεία Λειτουργία, καὶ τελοῦνται καθὲς ἡμέρα κατ' ἐπανάληψιν τὶς ὀνομάζουμε **τακτικὰς ἀκολουθίας**.

Ἑκτακτες λέγονται ὅσες τελοῦνται σὲ εἰδικὲς περιστάσεις ἢ ὅταν ζητηθῇ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς. Τέτοιες εἶναι, τὰ ἱερὰ Μυστήρια, οἱ παρακλητικοὶ κανόνες, ὁ Ἁγιασμός, ἡ Νεκρώσιμη ἀκολουθία, τὰ μνημόσυνα, οἱ δεήσεις ἐπὶ ἀνομβρίας κ.λ.π.

Τακτικὰς ἀκολουθίας εἶναι·

Ὁ Ἑσπερινός.

Τὸ Ἀπόδειπνο.

Τὸ Μεσονυκτικό.

Ὁ Ὁρθρος καὶ

οἱ ὥρες· α' (πρώτη), γ' (τρίτη), στ' (ἕκτη), θ' (ἐνάτη).

Ὁ Ἑσπερινός. Τελεῖται κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ ὅπως προαναφέραμε εἶναι ἡ πρώτη ἀκολουθία τοῦ νυχθημέρου. Ἀποτελεῖται ἀπὸ σταθερὰ ἐπαναλαμβανόμενα μέρη, κάθε ἡμέρα, καὶ ἀπὸ δύο ὁμάδες τροπαρίων σχετικῶν μὲ τὰ πρόσωπα ἢ τὰ γεγονότα στὰ ὁποῖα εἶναι ἀφιερωμένη ἡ ἡμέρα. Ἡ πρώτη ὁμάδα προηγείται τοῦ γνωστοῦ ὕμνου «Φῶς ἰλαρόν...» καὶ ἡ δευτέρα ἔπεται. Στὶς μεγάλες ἐορτές γίνεται ἀνάγνωση περικοπῶν κυρίως ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ σπανιώτερα ἀπὸ τὴν Καινὴ. Στὸ τέλος ψάλλονται ἓνα ἢ πε-

ρισσότερα τροπάρια σχετικά με την έορτή. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ θέση τους βρίσκεται πρὶν τὴν ἀπόλυση, καλοῦνται ἀπολυτικά.

Τὸ **Ἀπόδειπνο**. Ἡ προσευχὴ αὐτὴ γίνεται μετὰ τὸ βραδινὸ φαγητὸ καὶ πρὸ τοῦ ὕπνου. Τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ τελεῖται τὸ Μεγάλον Ἀπόδειπνον ἀπὸ Δευτέρα ἕως Πέμπτη. Ἀπὸ Παρασκευῇ ἕως Κυριακῇ τελεῖται τὸ Μικρὸν Ἀπόδειπνον. Ἐπίσης τὸ Μεγάλον τελεῖται τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων. Ὅλες τὶς ὑπόλοιπες ἡμέρες τελεῖται τὸ Μικρὸν Ἀπόδειπνον. Οἱ Χαιρετισμοὶ παρεμβάλλονται στὸ μέσον περιήπου τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου.

Τὸ **Μεσονυκτικόν**. Ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὁ ὕπνος εἶναι ἓνας μικρὸς θάνατος καὶ ὁ θάνατος ἓνας μέγας ὕπνος. Τὸ Μεσονυκτικὸν σχετίζεται μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ τὴν κρίσιν καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν κεκοιμημένων μας. Τελεῖται μετὰ τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τὸν νυχτερινὸν ὕπνον καὶ διακρίνεται σὲ τέσσερα εἶδη· τοῦ Σαββάτου, τῆς Κυριακῆς, τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ὑπολοίπων ἡμερῶν.

Ὁ **Ὁρθρος**. Τὸ ἑορταζόμενον πρόσωπον ἢ γεγονὸς, ἐξυμνεῖται ἐκτενῶς στὸν Ὁρθρον. Ἀπολυτικά, καθίσματα, εὐαγγέλιον, κανόνες, κοντάκιον, οἶκος, συναξάρι, ἐξαποστειλάρια, τροπάρια τῶν αἰνῶν καὶ δοξαστικά εἶναι τὰ μεταβλητὰ μέρη αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας τὰ ὁποῖα καταδεικνύουν τὸ τιμώμενον ἱερὸν γεγονὸς ἢ ἅγιον πρόσωπον τῆς ἡμέρας. Ὁ κανὼνας εἶναι σύνολον τροπαρίων τὸ ὁποῖον διαιρεῖται σὲ ἑννέα ὁμάδες ποὺ λέγονται ὡδές. Συνήθως ἡ ἑννάτη ὡδή, εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Βασικὰ δομικὰ στοιχεῖα τοῦ Ὁρθρου, σταθερὰ καὶ ἐπαναλαμβανόμενα καθημερινῶς, εἶναι ὁ ἐξάψαλμος στὴν ἀρχὴ καὶ ἡ δοξολογία, μικρὴ ἢ μεγάλη, πρὸς τὸ τέλος. Τελεῖται περιήπου μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, στὴν ἀρχὴ δηλαδὴ τῆς ἡμέρας.

Οἱ ἀκολουθίαι τῶν ὡρῶν, λαμβάνουν τὴν ὀνομασίαν τους ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ὥραν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποία τελοῦνται. Ὑποθέτουμε ὅτι ἡ ἡμέρα διαιρεῖται σὲ δώδεκα ὥρες καὶ ἀρχίζει τὴν αὐγὴν, δηλαδὴ στὶς 6:00 τὸ πρωί. Τότε ἡ α' (πρώτη) ὥρα εἶναι ἡ 7:00 πρωινή. Ἡ γ' (τρίτη) ἢ στ' (ἕκτη) καὶ ἡ θ' (ἐνάτη) ὥρα, εἶναι ἀντίστοιχα ἡ 9:00 π.μ., ἡ 12:00 (μεσημέρι) καὶ ἡ 15:00 ἢ 3:00 μ.μ.

Ἡ **α' (πρώτη) ὥρα**. Πρακτικὰ ἡ πρώτη ὥρα ἐπισυνάπτεται στὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου. Ἡ ἀκολουθία αὕτη, στὸ ξεκίνημα τῆς ἡμέρας, μεταφέρει τὴν σκέψιν μας ἀπὸ τὸ αἰσθητὸ φῶς στὸ «φῶς τὸ ἀληθινὸν τὸ φωτίζον καὶ ἁγιάζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», δηλαδὴ στὸν Χριστόν. Καὶ τὸν παρακαλεῖ «νὰ κατευθύνῃ τὰ διαβήματά μας πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν Του».

Ἡ **γ' (τρίτη) καὶ ἡ στ' (ἕκτη) ὥρα**. Τελοῦνται μαζὶ στὶς 12 περιήπου τὸ μεσημέρι.

Ἡ γ' ἀνασύρει στὴν μνήμην μας τὸ μεγαλειώδες γεγονὸς τῆς Πεντηκοστῆς. Ἦταν 9 τὸ πρωί, σύμφωνα μετὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, ὅταν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα κατῆλθε ὡς πύρινες γλῶσσες στὰ πρῶτα μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος (κζ', 45), Μάρκος (ιε', 33), Λουκᾶς (κγ', 44) καὶ Ἰωάννης (ιθ', 14-16), τοποθετοῦν τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν 12 μεσημβρινήν, δηλαδὴ τὴν στ' (ἕκτην) ὥραν.

Ἡ **θ' (ἐνάτη) ὥρα**. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ συνέβη στὶς 3 τὸ μεσημέρι, δηλαδὴ τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς πρὸ τοῦ Πάσχα. Ἀκριβῶς στὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀναφέρεται ἡ προσευχὴ αὕτη. Εἶναι ἡ τελευταία ἀκολουθία τοῦ νυχθημέρου καὶ τελεῖται πρὶν τὸν Ἑσπερινόν.

Στὸν ψαλμὸ ριη' καὶ στὸν στίχο 164, ὁ προφητάναξ (δηλαδὴ προφήτης καὶ βασιλεὺς) Δαυῖδ λέγει· «Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνησά σε...». Κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ, ἔχει ἱερότητα καὶ φανερώνει τὴν πληρότητα. Ἄν προσέξουμε ἀδελφοί μου, θὰ διαπιστώσουμε πῶς οἱ ἀκολουθίαι – προσευχὲς τοῦ νυχθημέρου εἶναι ἑπτὰ.

Στὴν καθημερινότητα τῆς οἰκογενειακῆς καὶ ἐνοριακῆς ζωῆς, ἡ τάξις τῶν ἑπτὰ αὐτῶν ἀκολουθιῶν, δυστυχῶς, δὲν τηρεῖται, σὲ ἀντίθεση μετὰ τὶς Ἱερὰς Μονές. Ὅπως ἀναφέραμε καὶ παραπάνω, γιὰ πρακτικοὺς λόγους, τὸ Μεσονυκτικόν, ὁ Ὁρθρος καὶ ἡ α' (πρώτη) ὥρα, διαβάζονται τὸ πρωί. Ἡ γ' (τρίτη) καὶ ἡ στ' (ἕκτη) περιήπου τὸ μεσημέρι. Ἡ θ' (ἐνάτη) καὶ ὁ Ἑσπερινὸς μετὰ τὸ Ἀπόδειπνον, τὸ ἀπόγευμα. Ἔτσι οἱ ἑπτὰ ἀκολουθίαι συμπύσσονται σὲ τρεῖς χρονικὰς περιόδους. Κι αὐτὸ ἔχει ἀγιογραφικὴ στήριξιν στὸν (νδ', 18) ψαλμὸν στὸν ὁποῖον λέγει ὁ Δαυῖδ· «Ἐσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας διηγῆσομαι καὶ ἀπαγγελῶ, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς μου».